

ΑΝΕΚΔΟΤΟΙ ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ ΕΠΙΤΥΜΒΙΟΙ

ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΩΝ ΧΡΟΝΩΝ

Αἱ ἐπιγραφαὶ τῶν πρώτων χριστιανικῶν ἑκατονταετηρίδων αἱ ἐκ τῆς Ἑλλάδος προσερχόμεναι δὲν ἐμελετήθησαν μέχρι τοῦδε συστηματικῶς, ὡς ἐγένετο δι' ἐπιγραφὰς χριστιανικὰς ἄλλων χωρῶν, μάλιστα τῆς Δύσεως. Αἷτιον τούτου κυριώτατον ὑπάρχει τὸ σχετικῶς εὐάριθμον τῶν τοιούτων ἐπιγραφῶν καὶ τὸ πενιχρὸν τῶν ὑπ' αὐτῶν παρεχομένων εἰδήσεων. Ἀληθῶς δὲ συγκρινόμεναι αἱ ἐκ τῆς Ἑλλάδος χριστιανικαὶ ἐπιγραφαὶ τῶν πρώτων χρόνων πρὸς τὰς ἐκ τῶν Μικρασιατικῶν χωρῶν καὶ τῶν τῆς Δύσεως προσερχομένας ἐλέγχονταί· πολλὰ ὑποδεέστεραι, στερούμεναι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τοῦ σπουδαιότητος ἐκείνων πλεονεκτήματος, τῶν χρονολογικῶν σημειώσεων. Αἱ πλείσται τῶν ἐπιγραφῶν τούτων εἶναι ὀλιγόστιχοι, ἀπειροκάλως καὶ σκαιῶς κεχαραγμένοι ἐπὶ θραυσμάτων πλακῶν προγενεστέρας χρήσεως διαφόρου, ἔχουσαι δὲ ποικίλα καὶ παχυλὰ περὶ τὴν ὀρθογραφίαν ἁμαρτήματα μαρτυροῦντα ἐναργῶς τὴν κατάστασιν τῆς δημοσίας ἐν Ἑλλάδι παιδείας κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους.

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν χρονολόγησιν αὐτῶν, πολλαὶ ἀνήκουσιν εἰς τὴν Δ' ἑκατονταετηρίδα, πολυπληθέστεραι δ' εἶναι αἱ ἀναγόμεναι εἰς τὴν Ε', Σ' καὶ Ζ', ἀπὸ δὲ τῆς Η' ἀρχονται αἱ τοῦ Βυζαντιακοῦ τύπου. Τῶν ἐπιγραφῶν τούτων αἱ πλείους ἐδημοσιεύθησαν ἐν τῷ Corp. Inscr. Graec. (τόμ. IV, 2), αἱ δ' ὑπόλοιποι βραδύτερον σποράδην εἰς ποικίλα ἀρχαιολογικὰ περιοδικὰ καὶ βιβλία, ἐξ ὧν ἀναφέρομεν μόνον τὴν ἀξιόλογον ἐπιγραφικὴν συλλογὴν τοῦ ἐμπειρότατα ἔχοντος περὶ τὰς χριστιανικὰς ἐπιγραφὰς διακεκριμένου ιστοριοδίφου κ. Κωνστ. Ζησίου (Σύμμικτα, σελ. 13, 88, 101).

Τὸ μόνον τμήμα τῆς κυρίως Ἑλλάδος οὗτινος αἱ ἐπιγραφαὶ τῶν πρώτων χριστιανικῶν χρόνων ἔτυχον ἐπαρκoῦς ὁπωσδήποτε ἐρεῦνης εἶναι ἡ Ἀττικὴ. Ὁφείλεται δὲ τοῦτο κυρίως εἰς τε τὸν αἰοίδιμον Στέφανον Κουμανούδην συναγαγόντα ἐπὶ τὸ αὐτὸ πάσας σχεδὸν τὰς γνωστὰς ἐπιτυμβίους χριστιανικὰς ἐπιγραφὰς (ὧν ἐλάχισται εἶχον προδημο-

σιευθῇ ἐν τῇ Ἀρχ. Ἐφημερίδι, τῷ Corp. Inscr. Graec. καὶ ὑπὸ τοῦ Ῥώσου ἀρχιμανδρίτου Ἀντωνίνου), ἐν τῇ ἀξιολογώτατῃ αὐτοῦ συλλογῇ (Ἀττικῆς ἐπιγραφαὶ ἐπιτύμβιοι, Ἀθήνησι 1871, ἀρ.θ. 3542-3623) καὶ εἰς τὸν Γάλλον βυζαντινολόγον κ. Ch. Bayet, ὅστις ὑπεμνημάτισε καὶ ἡρμήνευσε διεξοδικῶς τὰς ὑπὸ τοῦ Κουμανούδη ἐκδοθείσας ἐπιγραφάς, προσθεῖς καὶ τινὰς ἄλλας προελθούσας εἰς φῶς ἐκ νεωτέρων ἀνασκαφῶν, ἰδίᾳ ἐν Μεγαρίδι. Συνώδευσε δ' ὁ Bayet τὴν δημοσίευσιν τῶν ἐπιγραφῶν διὰ πανομοιότυπων εἰκόνων, ὧν ἡ ἑλλειψίς ἐμαίον πολὺ τὴν κατὰ τὰ ἄλλα ἀξιολογὸν ἐκδοσιν τοῦ Κουμανούδη (Inscriptions chrétiennes de l'Attique, Bull. de Cor. Hell. τόμ. I, σελ. 391-408, Pl. XIV, XV, XVI, τόμ. II, σελ. 31-35 καὶ 162-170, Pl. I, II, III). Πᾶσαι αἱ ἐπιγραφαὶ αὗται ἀνεδημοσιεύθησαν ἤδη ἐν τῷ Corpus Inscriptionum Atticarum III, 1. 1383-1388 καὶ 3435-3547 μετὰ τινων ἄλλων ἀντιγραφεισῶν ὑπὸ τοῦ προῶπως θανόντος ἐφόρου τοῦ ἐπιγραφικοῦ ἐν Ἀθήναις μουσείου H. Lolling¹.

Αἱ νῦν ὑφ' ἡμῶν δημοσιευόμεναι ἀπόκεινται ἐν τῷ ἐπιγραφικῷ τμήματι τοῦ Κεντρικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου τῶν Ἀθηνῶν, περισυλλεγείσαι ἐπ' ἐσχάτων ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἐκ τῶν διαφόρων τόπων εἰς οὓς τέως εὐρίσκοντο, ἐξ ὧν αἱ πλεῖσται ἐξ αὐτῶν τῶν Ἀθηνῶν καὶ δὴ τοῦ Ἀσκληπείου, τῆς παρὰ τὸ Δίπυλον νεκροπόλεως, τοῦ τετραγώνου τοῦ Ἀδριανοῦ, τοῦ Ὁρολογίου τοῦ Κυρρίστου κ.τ.λ. Ἀνήκουσι δ' αἱ πλεῖσται εἰς τὴν Ἀττικὴν, ὡς μαρτυρεῖ πλήν τῶν τόπων τῆς εὐρέσεως καὶ ὁ τύπος αὐτῶν ὁ ἰδιάζων ἐν Ἀττικῇ, περὶ οὗ διέλαβεν ἐπαρκῶς ὁ Bayet (ἐν. ἀν. I, σελ. 392, πρόλογος).

Τὰς ἐπιγραφὰς ταύτας μετὰ τῶν δημοσιευθεισῶν ἤδη καὶ τινων ἄλλων ἃς προσεχῶς θὰ δημοσιεύσωμεν, ἀντεγράψαμεν καὶ ἐμελετήσαμεν πρὸ διετίας, σκοποῦντες τὴν δημοσίευσιν συλλογῆς πλήρους ὅσον ἔνεστι τῶν ἐπιτύμβιων Ἀττικῶν ἐπιγραφῶν· ἀλλ' ἐπειδὴ πιθανῶς ἡ δημοσίευσίς αὕτη θὰ βραδύνῃ, ἔγνωμεν ἀναγκαίαν τὴν ἐκδοσιν τῶν σπουδαιοτέρων ἐκ τῶν ἀνεκδότων τούτων ἐπιγραφῶν, παρέχοντες οὕτω μικρὰν συμβολὴν εἰς τὴν χριστιανικὴν ἱστορίαν τῆς πόλεως τῶν πρώτων ἑκατονταετηρίδων.

¹ Ἐν τῷ C. I. A. παρελείφθησαν αἱ ὑπὸ τοῦ Παναρ. Κωνσταντινίδου δημοσιευθεῖσαι ἐν τῷ 5' τόμῳ τοῦ Παρνασσοῦ (1882) δέκα ἀξιολογώταται ἐπιτύμβιοι χριστιανικαὶ ἐπιγραφαί.

1. — Πλάξ λευκοῦ μαρμάρου (Πεντελησίου;), τεθραυσμένη εἰς δύο τεμάχια συναρμολογόντα ἀκριβῶς· ὕψος 0,20, πλάτ. 0,40, πάχ. 0,045. Γράμματα ἀνισομεγέθη, ἐπιμελῶς ὁμῶς κεχαραγμένα. Τῆς λέξεως **Βίδουρος** τὰ γράμματα εἶναι ἰκανῶς τῶν ἄλλων μείζω. Τὸ ὄνομα τοῦτο εἶναι κεχωρισμένον οὕτω· Βίθ ουρος, χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ ἐν τῷ μέσῳ ἕτερον γράμμα, ὥς τοῦτο καθιστᾷ ἀναμνησθήτητον ἢ αὐτοψία τοῦ λίθου.

† Κυμητήριον Βίδουρος·

ὁ Θ(εὸς) ὁ κατακρίνας τὸν Ἰούδαν μέχρι
τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος, αὐτὸς τὸ κα-
τάκριμα δώῃ τοῖς μελλόντοισι ἀνύγειν
τὸ μνημα τοῦτο [καί] ἕτερον κατατίθιν
εἰς αὐτό· ἀμήν †.

(Πίναξ Β', ἀρ. 1)

Ἡ γραφὴ *κυμητήριον* ἀντὶ κοιμητήριον εἶναι συνήθης ἐν χριστιανικαῖς ἐπιγραφαῖς, ἐν ταῖς ἐξ Ἀττικῆς εὑρηται συχνότατα. Τὸ **Βίδουρος** ἐγένετο βεβαίως ἐξ ὀνομαστικῆς **Βίδουρ**, εἶναι δὲ τὸ ὄνομα τοῦτο ξενικόν, ἄγνωστον ποίας προελεύσεως· πιθανώτατον φαίνεται ἡμῖν ὅτι εἶναι σημιτικόν. Ἐν Ἑλληνικαῖς χριστιανικαῖς ἐπιγραφαῖς οὐχὶ σπανίως εὑρηται τοιαῦτα ξενικὰ ὀνόματα.

Ἀνάγεται δ' ἡ ἐπιγραφὴ εἰς γνωριμωτάτην κατηγορίαν χριστιανικῶν ἐπιγραφῶν ἐν αἷς εὑρηται ποικίλα ἀναθέματα κατὰ τῶν ὁπωσδήποτε ἐπιχειρούντων τυμβωρυχίαν ἢ βεβήλωσιν τῶν τάφων. Ὁ ἐν τῇ παρούσῃ ἐπιγραφῇ τύπος τοῦ ἀναθέματος εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὸν ἀπαντῶντα ἐν ἄλλαις ἐξ Ἀττικῆς ἐπιγραφαῖς (τὸ *κατάκριμα τοῦ Ἰούδα ἐχέτω ὁ ἀνύξας ἐκτὸς τῶν ἐμῶν*· Κουμαν. Ἀττ. ἐπιγ. ἐπιτύμ. 3623, Bayet, Bull. de Cor. Hell. 1877, σελ. 401· *ἔχει τὴν μερίδα τοῦ Ἰούδα*· Κωνστ. Ζησίου Σύμμικτα σελ. 13 ὑποσημ. ἐπιγραφὴ ἐκ Λαυρεωτικῆς). Ὡσαύτως ἀνάλογον ἀνάθεμα εὑρηται καὶ ἐν χριστιανικῇ ἐπιγραφῇ ἐξ Ἀργαυς (εἰ τις θελήσει ἀνύξιν τὸ μνημα τοῦτο... ἐχέτω τὴν μερίδα τοῦ Ἰούδα τοῦ προδότου· I. Martha, Bull. de Cor. Hell. 1878 σελ. 319).

2. — Πλάξ λευκοῦ μαρμάρου, ἑλλειπῆς ἄνωθεν, κάτωθεν καὶ πρὸς

δεξιάν· ύψ. 0,23, πλ. 0,145, πάχ. 0,04 περίπου. Γράμματα άνισο-
μεγέθη επιμελώς καί βαθέως κεχαρσμένα.

Μαρτυρίου
κ(αί) Μαρτυρίας
εἴ τις δὲ πολ-
μήσει κατε-
περάνω κατὰ-
ρα κ(αί) πᾶν ἄρ-
... σοστοι (;)

(Πίναξ Β', ἀρ. 2)

Ἡ ἐν τῇ προκειμένῃ ἐπιγραφῇ παράλειψις ἐν ἀρχῇ τῆς λέξεως *κοιμη-
τήριον* μαρτυρεῖ ὑπὲρ τῆς ἀρχαιότητος τῆς ἐπιγραφῆς. Ἀνάλογα παρα-
δείγματα γνωρίζομεν πολλά, ἐξ Ἀττικῆς εἶναι γνωστά ἱκανά (Κουμαν.
ἐν. ἀν. 3548, Bayel, B. C. H. I, σελ. 393, 399· II, σελ. 169).
Ἡ ἐν τῷ τρίτῳ καὶ τετάρτῳ στίχῳ γραφὴ *κατεπεράνω* ἐτέθη ἀντὶ τοῦ
καθυπεράνω, εἶναι δὲ γλωσσικῶς ἀξιοσημείωτος ὁ τύπος οὗτος. Τὰ ὀνό-
ματα Μαρτύριος καὶ Μαρτυρία εἶναι ἰδιόζοντα τοῖς πρώτοις χριστιανοῖς·
τὸ πρῶτον τούτων εὑρηται ἅπαξ ἐν Ἀττικῇ χριστιανικῇ ἐπιγραφῇ
(Κουμαν. αὐτόθι 3604).

3. — Στήλη ὑποθαίου μαρμάρου (Ὑμηττίου) ἐλλιπὲς κάτωθεν, κατὰ
τὴν ἄνω ἀριστερὰν γωνίαν καὶ πρὸς δεξιάν· ὕψος 0,15, πλ. 0,14,
παχ. 0,13. Εὑρέθη παρὰ τὸν ναὸν τῶν ἁγίων Ἀναργύρων ἐν Ἀθήναις.

† Κυμητήριον
Ἰωα<ν>νου καὶ ἰ
<Γ>ενεχλίας.

(Πίναξ Β', ἀρ. 3)

Ἡ προκειμένη ἐπιγραφὴ, ὡς καὶ ἡ προηγουμένη, ἀνήκον εἰς κοινούς
τάφους συζύγων, ἡ τοιαύτη δὲ κατηγορία τῶν χριστιανικῶν ἐπιγραφῶν
ἐν αἷς γίνεται μνεία ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς εἶναι ἡ πολυπληθεστάτη πασῶν.
Ἀξιοσημείωτος εἶναι ἡ ἐν τῷ τρίτῳ στίχῳ γραφὴ *Γενεχλίας* ἀντὶ Γενε-
θλίας· ἡ ἀνταλλαγὴ τοῦ θ διὰ χ εὑρηται ἐν σημεριναῖς διαλέκτοις τῆς
Ἑλληνικῆς γλώσσης ἐπομένου λ, ὡς *χλιβερός*, *χλίβομαι* ἀντὶ *θλιβε-
ρός*, *θλίβομαι* (ἴδε Foy, Lautsystem, σελ. 27 καὶ ἐξ.). Ἐκ τῆς προ-
κειμένης ἐπιγραφῆς διδασκόμεθα ὅτι Ἰσως ἡ τοιαύτη ἀνταλλαγὴ ἤρξατο

ἀπὸ παλαιοτάτων χρόνων, διότι ἡ ἐπιγραφὴ εἶναι τῆς τετάρτης ἢ πέμπτης μ. Χ. ἑκατονταετηρίδος. Τὸ ὄνομα Γενεθλία εὑρηται σπανίως ἐν χριστιανικαῖς ἐπιγραφαῖς· τὸ ἀρσενικὸν τούτου εἶναι γνωστὸν ἐξ Ἑλληνικῶν ἐπιγραφῶν ἤδη τῶν π. Χ. ἑκατονταετηρίδων. Συνηθέστατον ὅμως εἶναι ἐν ταῖς πρώταις χριστιανικαῖς ἐπιγραφαῖς τὸ ὄνομα Ἰωάννης.

4.— Πλάξ λίθου ὑποφαίου ἐλλιπὲς πρὸς δεξιάν, ἀκατέρχαστον ἔχουσα τὴν ὀπισθεν ἐπιφάνειαν. Ὑψος 0,28, μέγιστον πλάτος 0,23, πάχος μέχρι 0,06, γράμματα συμμετρικά· εἰς τὴν ἄνω ἀριστερὰν γωνίαν ἔχει ἀναγεγλυμμένον σταυρόν.

Οἰκητ[ήριον]
τῆς μα[καρίας]
καὶ αἰμ[νήστου]
καὶ ἀλλήσ[του]
Γενεθλία[ς]

(Πίναξ Β', ἀρ. 4)

Ὁ ἐν τῷ πρώτῳ στίχῳ ἀπαντῶν τύπος οἰκητήριον ἀντὶ κοιμητήριον εὑρηται συχνάκις ἐν χριστιανικαῖς ἐπιγραφαῖς τῆς Ἀττικῆς (Bayet, B. C. H. 1877, σελ. 401, 405· Κουμανούδη, ἐν. ἀν. 3574, 3619). Ἀνάλογος εἶναι ὁ τύπος οἶκος, ἀπαντῶν ὡσαύτως ἐν ἐπιτυμβίῳ ἐπιγραφῇ ἐξ Ἀττικῆς (οἶκος αἰώνιος). Ἐν τῇ δευτέρᾳ πρὸς Κορινθίους ἐπιστολῇ (Κεφ. Ε', 2) τοῦ ἀποστόλου Παύλου τὸ ὄνομα οἰκητήριον εὑρηται ἐν τῇ σημασίᾳ τῆς ἐπουρανίου κατοικίας (τὸ οἰκητήριον ἡμῶν τὸ ἐξ οὐρανοῦ ἐπευδύσασαι ἐπιποθοῦντες). Πρβλ. Bayet, αὐτόθι σελ. 405.

5.— Τρῆμα στήλης τριγωνικῆς λευκοῦ μαρμαῦρου (Πεντελησίου), οὗ τὸ μέγιστον ὕψος εἶναι περίπου 0,21, πλάτ. τῆς ἐγγεγραμμένης πλευρᾶς 0,24, τῶν ἄλλων δύο, τῆς μὲν πρὸς δεξιάν 0,24, τῆς δὲ πρὸς ἀριστερὰν 0,23. Γράμματα κανονικά, ἐπιμελέστατα ἐργασμένα, μέσον ὕψος αὐτῶν 0,023.

. [τα]ς δε
[ἄ]λλας καὶ τὴν
σορὸν τοῖς ἐ-
μοῖς εἰ δέ [τις τολ-
μήσῃ]

(Πίναξ Β', ἀρ. 5)

Ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη εὑρέθη ἐν Ἀθήναις πρὸ διετίας περίπου κατὰ τὴν διασταύρωσιν τῶν ὁδῶν Ἑρμοῦ καὶ Νορμάννου, ἀνήκει δὲ εἰς τὰς

ἀρχαιστάτας τῶν χριστιανικῶν ἐπιγραφῶν, ὡς μαρτυρεῖ τρανῶς ὁ χαρακτήρ τῶν γραμμάτων. Τοιούτης ἐπιμελοῦς καὶ κανονικῆς ἐργασίας ἐπιγραφὰς χριστιανικῶν χρόνων γνωρίζομεν πάνυ ὀλίγας.

6.— Πλάξ λευκοῦ μαρμάρου, ἐλλιπὴς πρὸς δεξιάν καὶ κάτωθεν· μέγιστον ὕψος 0,37, πλάτος μέχρι 0,23, πач. 0,035. Γράμματα ἀνισομεγέθη, ἐπιμελοῦς ἐργασίας, μίջω τὰ τῶν δύο πρώτων στίχων.

Ἐνταῦ[θα κατὰ]
κειται Φ[ιλάδιος] (;)
Μαῖωρῖνο[ς.]
Νουμέρου λ. . . .
ων τούτου ὅσ[τις]
ὦν βουληθ[ε]ίη
κεινῇσαι τ[οῦτο]
ἢ ἕτερο[ν κατα]
θέσ[θαι]. . . .

(Πίναξ Γ', ἀρ. II)

Ἡ ἐπιγραφή, ὡς γίνεται δῆλον ἐκ τῶν τελευταίων στίχων, ἐτελεύτα εἰς ἀνάθεμα κατὰ τῶν τυμβωρύχων, συνηθέστερος δὲ τύπος ἀναθέματος εἶναι ὁ ἀπαντῶν ἐν τῇ ἀνωτέρῳ ὑπ' ἀριθμὸν 1 ἐπιγραφή. Δυνάμεθα λοιπὸν νὰ εἰκάζωμεν ἀνάλογόν τι ἐνταῦθα, οἷον *ἐχέτω τὴν μερίδα* (ἢ τὸ *κατάκριμα*) *τοῦ Ἰούδα κ.τ.λ.*

Ἐν τῷ δευτέρῳ στίχῳ συνεπληρώσαμεν τὸ κύριον ὄνομα κατὰ τὴν πιθανωτάτην ἐκδοχὴν. Μετὰ τὸ ὄνομα Μαῖωρῖνος ἐν τῷ τρίτῳ στίχῳ ἴσως συμπληρωτέον τὸ ἐλλειπόν διὰ τοῦ υἱός.

7.— Πλάξ λευκοῦ μαρμάρου, ἐλλιπὴς κάτωθεν, πρὸς ἀριστεράν καὶ κατὰ τὴν ἀνω δεξιάν γωνίαν· ὕψος μέχρι 0,20, πλ. μέχρι 0,30, πάχ. 0,045. Γράμματα συμμετρικά, βαθέως κεχαραγμένα.

Κοιμητήρι
ον Θεοδο-
σίου καὶ Ζω
σίμης †

(Πίναξ Β', ἀρ. 6)

Ἀνωθεν τῆς ἐπιγραφῆς εἶναι κεχαραγμένος μονογραμματικὸς σταυρός. Πλὴν τοῦ ὀνόματος Θεοδόσιος, ὅπερ εἶναι συνηθέστατον ἐν χριστιανι-

καὶς ἐπιγραφαῖς, οὐχὶ σπανίως εὗρηνται καὶ τὰ ὀνόματα Ζώσιμος καὶ Ζωσίμη.

8.—Κιονίσκος λευκοῦ μαρμάρου (Πεντελησίου)· ὕψος 0,25 περίπου, διάμετρος ἄνω μὲν 0,12 κάτω δὲ 0,08. Ἐπὶ τῆς ἄνω ἐπιπέδου ἐπιφανείας ἔχει κεχαραγμένον σταυρὸν φέροντα πέριξ τὴν ἐπιγραφὴν *ἐνθάδε κίτε ἀνωμάλως κεχαραγμένην*, ἐπὶ δὲ τῆς κυρτῆς ἐπιφανείας ταῦτα·

Μαρκελλῖνος
υἱὸς Ἐλευθερίου

(Πίναξ Β', ἀρ. 7)

Εἶναι δὲ καὶ ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη ὡσούτως ἀνωμάλως καὶ σκαιῶς κεχαραγμένη. Κατωτέρω εὗρηνται τὰ γράμματα *εν* ἐπιπολαίως καὶ ὑπὸ ἄλλης χειρὸς κεχαραγμένα.

9.—Τμήμα πλακὸς λίθου ὑποφαίου, ἐλλιπὲς κάτωθεν καὶ πρὸς δεξιάν· ὕψ. μέχρι 0,26, πλ. μέχρι 0,15, πάχ. 0,06· ἔχει ἄνωθεν τῆς ἐπιγραφῆς ἀναγεγλυμμένον σταυρὸν καὶ κάτωθεν φύλλον.

[†] Κοιμ[ητήριον]
Ἰωα[ννου καὶ]
Μελ[αίνης.] (;)

(Πίναξ Β', ἀρ. 8)

Ἐν τῷ τρίτῳ στίχῳ συνεπληρώσαμεν τὸ ὄνομα κατὰ τὴν πιθανωτάτην ἐκδοχὴν. Εἶναι δὲ τὸ ὄνομα τοῦτο σύνηθες ἐν χριστιανικαῖς ἐπιγραφαῖς.

10.—Τμήμα πλακὸς, λευκοῦ μαρμάρου (Πεντελησίου), ἐλλιπὲς κάτωθεν καὶ πρὸς δεξιάν· ὕψ. μέχρι 0,13, πλ. 0,18 περίπου, πάχ. 0,03. Ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν τοῦ τετραγώνου τοῦ Ἀδριανοῦ.

† Κοιμητήρ[ιον]
Ἀνδρέου
καὶ Τύχης.

(Πίναξ Β', ἀρ. 9)

Τὸ ὄνομα Ἀνδρέας εἶναι σύνηθες ἐν ταῖς ἐξ Ἀττικῆς χριστιανικαῖς ἐπιγραφαῖς, σπανίως ὅμως ἀπαντᾷ τὸ ὄνομα Τύχη. Ἀνήκει δὲ ἡ ἐπιγραφὴ βεβαίως εἰς κοινὸν τάφον συζύγων.

11. — Στήλη γλαυκόχρου μαρμάρου, ἔχουσα ἀκατέργαστον τὴν ὀπίσθεν ἐπιφάνειαν, ἐλλιπὴς κάτωθεν καὶ κατὰ τὴν πρὸς δεξιάν ἐμπροσθ. γωνίαν, ὕψ. μέχρι 0,42, πλ. κατὰ μὲν τὴν ἐμπροσθεν ἐπιφάνειαν μέχρι 0,21, κατὰ δὲ τὴν ὀπίσθεν 0,23. Γράμματα συμμετρικά καὶ βαθέως κεχραγμένα μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας.

Εὐγενί[α]

ἐνθάδε

κῆτε.

(Πίναξ Β', ἀρ. 10)

Ἡ ἐπιγραφή φέρει ἄνωθεν ἀναγεγλυμένον σταυρὸν ἐν κύκλῳ, ἐν τέλει δὲ πρὸς δεξιάν φύλλον. Καὶ αὕτη προέρχεται ἐκ τοῦ τετραγώνου τοῦ Ἀδριανοῦ.

12. — Τμήμα πλακὸς λευκοῦ μαρμάρου, ἐλλιπὴς πάντοθεν πλὴν τῆς πρὸς ἀριστερὰν πλευρᾶς ἣτις εἶναι τοξοειδής· ὕψος μέχρι 0,18, πλ. μέχρι 0,10, πάχ. 0,03. Ἦχει ἐπιγραφὰς ἐκατέρωθεν, ὧν ἡ ἑτέρα γέγραπται ἐντὸς σταυροῦ περιγεγραμμένου· εἶναι δὲ αὕτη·

Ἡ μακαρία Παῦλα.

(Πίναξ Γ', ἀρ. 13)

Ἡ ἐπὶ τῆς ἑτέρας ὕψεως ἐπιγραφή εἶναι οὕτω κεκολωσμένη ὥστε δυσχερεστάτη εἰ μὴ ἀδύνατος καθίσταται ἡ συμπλήρωσις αὐτῆς, διασφίζει δὲ πρὸς ἀριστερὰν μίαν κεραίαν σταυροῦ περιγεγραμμένου. Τὰ σφζόμενα γράμματα εἶναι ταῦτα·

σως

σουα

η δε

τα

ων πο

ις τον εν

Τοῦ τρίτου καὶ τετάρτου στίχου συμπληρουμένων, ἡ ἔννοια ἴσως ἔχει οὕτω· εἰ δέ τις τολμήσει τὰ ὀσά. . . .

13. — Πλάξ λίθου λευκοῦ ὑπόχρου, ἐλλιπὲς ἄνωθεν· ὕψ. μέχρι 0,18, πλ. 0,17 $\frac{1}{2}$, πάχ. 0,03 περίπου. Γράμματα μικρὰ ἀνισομεγέθη.

[Ἀνεπαύσατο] ¹
[ὁ τῆς μακαρίας]
[μνήμης]
Ἀγαθόπ[ους] μη
νὶ Ἰουλίῳ κγ'
Ἰνδ(ικτιῶνος) γ'

(Πίναξ Γ', ἀρ. 12)

14. — Πλάξ λευκοῦ μαρμάρου πάντοθεν ἐλλιπὲς, ἔχουσα πρὸς τὴν κάτω ἀριστερὰν γωνίαν λείψανα κοσμήματος ἀναγλύφου, πιθανώτατα σταυροῦ ἐν κύκλῳ, οὗ σώζεται τὸ ἄκρον μιᾶς κεραίας ἐχούσης περίξ τόξον κύκλου: πλ. 0,51, ὕψ. μέχρι 0,28, πάχ. 0,07. Ἡ ὀπίσθεν ἐπιφάνεια ἀκατέργαστος.

[εἴ τις] καταλύσῃ τὸ μνημ(α) τοῦτ(ο) ἵνα ὑπάρ[χη]
[τὸ κατὰκριμα] ἄλυστον (;) τοῦ Θεοῦ.

(Πίναξ Γ', ἀρ. 19)

Ἡ ἐπιγραφή εἶναι τοξοειδῶς κεχαραγμένη κατὰ πλάτος τῆς πλακός· τῶν ἐν τῷ δευτέρῳ στίχῳ λέξεων (ἴδε πίνακα) τὸ νόημα εἶναι ἄσαφές· συνεπληρώσαμεν αὐτὰς κατὰ τὴν πιθανωτάτην ἐκδοχὴν.

15. — Τμήμα πλακὸς σχιστολίθου Ὑμηττίου, ἐλλιπὲς μὲν ἄνωθεν, μὴ περατούμενον δὲ κανονικῶς κατὰ τὰς ἄλλας πλευράς· μέγιστον ὕψος 0,20 περίπου, πλ. μέχρι 0,18, πάχ. 0,025. Γράμματα ὁπωσοῦν συμμετρικά.

[Οὗτος ;] ἄφιλος
[λ]ίθος
Διογένους
ἐνθάδε κῆτε
σύν ὁμόφρο-
νι γυνεχί
Σαμβατίδι.

(Πίναξ Γ', ἀρ. 20)

¹ ἡ ἐκτελέθη.

Οἱ δύο πρώτοι στίχοι εἶναι λίαν κεκολοβωμένοι, ἐν τούτοις νομίζομεν ὅτι ἡ συμπλήρωσις ἡμῶν εἶναι πιθανωτάτη. Ἀποτελοῦσι δὲ οἱ δύο οὗτοι στίχοι, κεχωρισμένοι τῆς ἄλλης ἐπιγραφῆς, ἐπιφώνησιν τινὰ συνήθη ἐν ἐπιτυμβίοις ἐπιγραφαῖς. Τοιαῦται ἐπιφωνήσεις ἢ εὐχαὶ εὑρηνται συχνότατα ἐν ταῖς χριστιανικαῖς ἐπιγραφαῖς τῶν πρώτων χρόνων (πρὸλ. κατωτέρω ἐπιγρ. ἀριθ. 25). Τὸ ὄνομα Διογένης εὑρηται σπανιωτάτα ἐν ἐπιγραφαῖς χριστιανικῶν χρόνων, ὡσαύτως δὲν εἶναι σύνηθες τὸ ὄνομα **Σαμβατίς**. Ἐν Ἀττικῇ εὑρηται ἅπαξ (Κουμαν. Ἀττικ. ἐπιγρ. ἐπιτομ. 3600)· ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Ρώμης εὑρηται καὶ ἕτερος τύπος τοῦ ὀνόματος μικρὸν διάφορος **Σαββατίς** (Corp. Inscr. Graec. 9723)

Ἡ προκειμένη ἐπιγραφὴ εἶναι ἀξιολογωτάτη κατὰ τοῦτο ὅτι εὑρηται ἐν αὐτῇ οἷον εἰ ἀπήχησις τῶν οἰκογενιακῶν νομίμων τῶν πρώτων χριστιανῶν. Διότι οὐχὶ βεβαίως ἄνευ λόγου ἐχαράχθη ἐν τῇ ἐπιγραφῇ σὺν **ὁμόφρονι γυναικί**, ὅπερ ὑποδηλοῖ προφανῶς θρησκευτικὴν ὁμοφροσύνην. Ἐξηγεῖται δὲ τοῦτο, ἂν ἔχωμεν ὑπ' ὄψιν ὅτι κατὰ τοὺς πρώτους τοῦ χριστιανισμοῦ χρόνους ὅχι ἀσυνήθης ἦτο ἡ σύζευξις ἐθνικῶν ἀνδρῶν μετὰ χριστιανῶν γυναικῶν καὶ τάνάπαλιν. Καθ' ὅσον δὲ γνωρίζομεν ἡ προκειμένη ἐπιγραφὴ εἶναι ἡ πρώτη ἐν ᾗ γίνεται μνηεὶα θρησκευτικῆς μεταξὺ συζύγων ὁμοφροσύνης.

16. — Πλάξ γλαυκόχρου μαρμάρου (Ἵμμητίου;), ἐλλιπὴς ἀνωθεν· ὕψ. μέχρ. 0,19, πλ. 0,195, πάχ. 0,04 περίπου. Γράμματα ἐπιμελῶς εἰργασμένα καὶ συμμετρικά.

ἄνω]

θεν(;) ἀπὸ ἀ[ρ]

τέμωνος

μύλιν(;) ἀρχ(ήν) (;) ἐνθ[άδε]

καίτε Φωτινῇ

μ(ηνί) Μαΐω καθ' ἡμ(έρῃ)

ε' (Ἰνδικτῶνος; ἡ ἐπινεμήσεως) ζ'.

(Πίναξ Γ', ἀρ. 22)

Οἱ τρεῖς πρώτοι στίχοι καὶ ἡ ἀρχὴ τοῦ τετάρτου οὐδὲν σαφὲς νόημα περιέχουσι, συνεπληρώσαμεν δὲ αὐτοὺς κατὰ τὸ ἐνόν, καίτοι ἡ συμπλήρωσις δὲν εἶναι κατὰ πάντα ικανοποιητική. Ἐν τῇ εἰκόνι κατὰ παραδρομὴν παρελείφθη τὸ ἐν τῷ τετάρτῳ στίχῳ γράμμα Ι τῆς πρώτης λέξεως.

17.— Τμήμα πλακὸς λίθου ὑποφαίου, ἑλλειπὲς πρὸς ἀριστεράν καὶ κάτωθεν· ὕψ. μέχρι 0,16, πλ. μέχρι 0,12 περίπου, πάχ. 0,02.

[† ἐνθάδ]ε κατὰκ[εῖται]
ὁ τή]ν μακα[ρίαν]
μνήμ[ην]
. . . ιακεί . .

(Πίναξ Γ', ἀρ. 14)

Ὁ τύπος οὗτος τῆς ἐπιγραφῆς, ὡς τῆς ὑπ' ἀριθ. 13, καὶ τῶν κατωτέρω ὑπ' ἀριθ. 18 καὶ 19 δὲν ἀπαντᾷ ἐν Ἀττικῇ, μόνον ἐν τῇ Μεγαρίδι· εὑρηται ἀνάλογος τύπος ἐκ τῶν ἄλλων ἐλληνικῶν χωρῶν ὁ τύπος οὗτος ἀπαντᾷ ἰδιαίτατα ἐν Κρήτῃ (Halbherr, Christian inscription ἐν Amer. Journ. of Arch. XI, σελ. 640 κέ.).

18.— Τμήμα πλακὸς λίθου λευκοῦ ἑλλειπὲς πρὸς δεξιάν καὶ ἀριστεράν, ὕψ. 0,18.

[† ἐνθάδε κατὰκείται ὁ]
[τήν μακαρία]ν μνήμην
[ὁ δεῖνα] [μ(ηνι)... Ἰνδικτιῶνος] ε' ἡμέρα Δ(ευτέ)ρα. (;)

(Πίναξ Γ', ἀρ. 15)

19.— Στήλη τετραγωνικὴ λευκοῦ μαρμάρου (Πεντελησίου :) ἑλλειπῆς ἄνω πρὸς δεξιάν καὶ κάτωθεν, ἔχουσα ἀκατέργαστον τὴν ὀπίσθεν ἐπιφάνειαν, ὕψος 0,52, πλάτ. 0,16 πάχ. 0,095, γράμματα βαθέως κεχαραγμένα. Ἡ ἐπιγραφὴ κατέχει μόνον 0,18 τοῦ ὕψους τῆς στήλης ἀρχομένη ἄνωθεν, ἔχει δὲ ἐν τέλει κεχαραγμένον φύλλον ἐκ τῶν συνήθως ἀπαντωντων εἰς ἐπιτυμβίους ἐπιγραφάς.

Ἡ τήν [μα]
καρί[αν]
μνήμη[ν]
Ἀνικήτα
ἐνθάδε
κατοικῇ.

(Πίναξ Γ', ἀρ. 17)

Ἐκ τῶν δύο τελευταίων στίχων ἐξηγεῖται σαφῶς ἡ ἐν χριστιανικαῖς ἐπιγραφαῖς χρῆσις τοῦ τύπου οἰκητήριον καὶ κατοικητήριον. Τὸ ὄνομα

Ἀνικήτα τὸ πρῶτον ἤδη καθ' ὅσον γνωρίζομεν εὑρηται ἐν ἐπιτυμβίῳ χριστιανικῇ ἐπιγραφῇ.

20. — Πλάξ γλαυκόχρου μαρμάρου (Ὑμηττοῦ?), ἔχουσα ἀκατέργαστον τὴν ὀπίσθεν ἐπιφάνειαν, ἐλλιπὴς δὲ πρὸς δεξιάν. Γράμματα βαθέως κεχαρσμένα καὶ ὅπως οὖν συμμετρικά· ἡ ἐπιγραφὴ κατέχει 0,11 περίπου τοῦ ὕψους.

† Κυμιτίριον
Ἰσιδώρου
ἀναγνώστου
Μαχέρα †

(Πίναξ Γ', ἀρ. 25)

Ἡ ἐν τῇ προκειμένῃ ἐπιγραφῇ μνηεὶα τοῦ ἐπωνύμου τοῦ θανόντος εἶναι ὅλως ἀσυνήθης ἐν ἐπιτυμβίοις ἐπιγραφαῖς τῶν πρώτων χρόνων. Νομίζομεν δὲ ὅτι τὸ ἐπώνυμον τοῦτο δεόν ν' ἀναγνωσθῇ *Μαχέρα* καὶ ὄχι *Μαχερά*, διότι τὸ τελευταῖον τοῦτο εἶναι μὲν γνωριμώτατον ἐν τῇ Βυζαντιακῇ ἱστορίᾳ, ἀπαντᾷ ὅμως πολλῶ βραδύτερον, κατὰ τὴν Γ' καὶ ΙΑ' ἑκατονταετηρίδα, ἐνῷ ἡ ἐπιγραφὴ εἶναι τῆς Ε' ἢ Σ', ὁ δὲ πρῶτος τονισμὸς φαίνεται ἡμῖν ὀρθότερος καὶ συνάδων μᾶλλον πρὸς τὴν χρονολόγησιν τῆς ἐπιγραφῆς.

Τὸ ἐκκλησιαστικὸν ἄξιωμα τοῦ ἀναγνώστου εἶναι γνωστὸν ἀπὸ τῶν πρώτων χρόνων τοῦ χριστιανισμοῦ. μνημονεύεται δὲ συχνότατα ἐν ἐπιτυμβίοις ἐπιγραφαῖς.

21. — Τμημα στήλης τετραγωνικῆς, κατὰ τὴν ἐνεπίγραφον μόνον ἐπιφάνειαν ἀμελῶς εἰργασμένης, κατὰ δὲ τὰς ἄλλας ὅλως ἀκατεργάστου· ὕψ. 0,23, πλ. 0,14, πᾶχ. 0,05. Γράμματα ὅπως οὖν συμμετρικά. Ἀνωθεν τῆς ἐπιγραφῆς εἶναι μέγας σταυρὸς περιγεγραμμένος.

Θεοδώρου

(Πίναξ Γ', ἀρ. 46)

22. — Πλάξ λευκοῦ μαρμάρου ἐλλιπὴς πρὸς δεξιάν· ὕψος 0,16 πλ. μέχρι 0,18, πᾶχ. 0,045. Γράμματα ἐπιμελῶς εἰργασμένα καὶ συμμετρικά. Ἀνωθεν τῆς ἐπιγραφῆς εὑρηται σταυρὸς ἀνάγλυφος ἐν διπλῷ κύκλῳ ὡσαύτως ἀναγλύφῳ, ἔχει δὲ ὁ σταυρὸς ἐκατέρωθεν τὰ γράμματα Ω—Α, ἅτινα ὡς γνωστὸν εἶναι τὰ κατὰ τὴν Ἀποκάλυψιν συμβολίζοντα τὸν Χριστὸν (ἀρχὴ καὶ τέλος), ἐχαράχθησαν δ' ἀντιστρόφως ἐξ ἀθλεψίας τοῦ χαράκτου· εἶναι δὲ ὁ κύκλος μετὰ τοῦ σταυροῦ ἐπιμελέστατα

εἰργασμένος, ἔχων πρὸς ἀριστεράν ἐγκεχαραγμένην εἰκόνα πτηνοῦ (περιστερᾶς;) βλέποντος πρὸς δεξιάν.

Κοιμητ[ήριον]
ν Ἐπα[γάθου] ¹

(Πίναξ Γ', ἀρ. 18)

Τὰ ὀνόματα Ἐπάγαθος καὶ Ἐπαγάθη σπανίως ἀπαντῶσιν ἐν χριστιανικαῖς ἐπιγραφαῖς.

23.—Πλάξ λευκοῦ μαρμάρου, ἑλλειπῆς κάτωθεν καὶ πρὸς δεξιάν· μέγιστον ὕψος 0,46, πλ. μέχρι 0,30, πάχ. μέχρι 0,04 περίπου. Γράμματα μεγάλα, ἀνισομεγέθη (0,07—0,04), σκαιῶς κεχαραγμένα, φέροντα κατὰ τὰ ἄκρα μικρὰς ἐγκαρσίας κεραίας. Μεταξὺ πρώτου καὶ δευτέρου στίχου δύο σταυροί, ἐν δὲ τῷ πρώτῳ στίχῳ ἐκατέρωθεν τοῦ Τ δύο μικροὶ κύκλοι· ὡσαύτως σταυρὸς εἶναι κεχαραγμένος κάτωθεν τῆς ἐπιγραφῆς, ἔχει δὲ ἡ πλάξ ἀκατέργαστον τὴν ὀπίσθεν ἐπιφάνειαν.

† Κυριτί-
ριον Στε-
φάνου

(Πίναξ Δ', ἀρ. 30)

Ὁ ἐν ἀρχῇ τῆς ἐπιγραφῆς σταυρὸς εἶναι μονογραμματικός, ἔχει δηλαδὴ ἡ ἄνω κεραία σχῆμα Ρ, ἀποτελοῦντος οὕτω τοῦ σταυροῦ τὸ ἀπλούστερον καὶ ἀρχαιότερον μονογράφημα τοῦ ὀνόματος **Ἰησοῦς Χριστός**.

24.—Στήλη γλαυκοφαίου μαρμάρου, ἑλλειπῆς κάτωθεν, κατὰ τὴν ἐγγεγραμμένην καὶ τὴν ἀντίθετον πλευράν μονον εἰργασμένη, ἔχουσα ὀπίσθεν εὐμεγέθη τετράγωνον ὁπὴν ἐν εἶδει τόρμου, ὕψ. 0,75, πλ. 0,21, πάχ. 0,24. Ἡ ἐπιγραφὴ κατέχει 0,14 τοῦ ὕψους ἄνωθεν ἀρχομένη. Εὐρίσκεται ἡ στήλη ἐν τῷ Ἀσκληπιείῳ.

Εὐκαρπος
Ἀ . . . ροικίου (;)
ἐτῶν τεσσά-
ρων ἥμισυ
ἐνθάδε κίμε.

(Πίναξ Γ', ἀρ. 27)

¹ ἢ Ἐπαγάθης.

Ἄνωθεν τῆς ἐπιγραφῆς, ἐν τῷ μέσῳ, εὑρήται κεχαρκαγμένον τὸ γνωστόν μονογράφημα τοῦ ὀνόματος *Ἰησοῦς Χριστός*, ἀποτελούμενον ἐκ τῶν γραμμάτων Χ καὶ Ρ, φέρον δ' ἐκατέρωθεν τὰ γράμματα [Α] καὶ Ω, ὧν τὸ δεύτερον μόνον διακρίνεται ἐναργῶς· ἐν τῇ εἰκόνι παρελείφθη κατὰ παραδρομήν.

25. — Πλάξ λίθου ὑαλώδους κοκκωτοῦ, ἀκατέργαστος τὴν ὀπίσθεν ἐπιφάνειαν, πάντοθεν πλήν τῆς ἄνω πλευρᾶς ἐλλειπῆς· ὕψος μέχρι 0,24, πλάτ. μέχρι 0,26, πάχ. 0,05.

[Εὐ]λογητὸς ὁ Θ[εὸς]

[Κ]οιμητήριον

[Ἰ]ωαννῆα

(Πίναξ Γ', ἀρ. 21)

Ὁ χαρακτὴρ τῶν γραμμάτων εἶναι ἀρκούντως συμμετρικός, ἐλέγχων χρόνους ἀρχαίους. Ὁ πρῶτος στίχος περιέχει εὐχὴν συνηθεστάτην παρὰ τοῖς χριστιανοῖς τῶν πρώτων χρόνων, εἰλημμένην ἐκ τῶν Ψαλμῶν τοῦ Δαβὶδ, ἐνθα ἀπαντᾷ πολλάκις· ἀνάλογοι τοιαῦται εὐχαὶ ἢ δεήσεις εὑρήνται πολυπληθεῖς ἐν ἐπιτυμβίοις ἐπιγραφαῖς (πρβλ. ἐν C. I. G. 9178: *Δοξάσει ὁ Θεὸς ὀνόματος αὐτοῦ χάριν*, Παρνασ. 1882, σελ. 84: *ἐνέγκατε τῷ Κυρίῳ δόξαν καὶ τιμὴν*).

26. — Τμήμα πλακὸς λευκοῦ μαρμάρου, ἐλλειπὲς πρὸς ἀριστεράν καὶ κάτωθεν· ὕψ. μέχρι 0,19, πλ. μέχρι 0,17, πάχος ἀνίσον ἐνεκα κοιλώματος ὅπερ ἔχει ἡ πλάξ ἐπὶ τῆς ἐγγεγραμμένης ἐπιφανείας, ἀπολεπτυνομένη πρὸς τὰ κάτω· ἄνωθεν μὲν τὸ πάχος εἶναι περίπου 0,025· κάτωθεν δὲ ἐναλλάσσει μεταξὺ 0,01 καὶ 0,02. Γράμματα ἀνισομεγέθη.

[· Κοιμητήριον] Διονυσίου

. α]ς καὶ τῶν

[φιλτάτων·] τέκνων αὐ-

τῶν (τοῦ δεῖνα) καὶ Διονοι(σίου) [·]

(τοῦ δεῖνα) καὶ Ἰωαν[νου]

. απ

τ (Πίναξ Γ', ἀρ. 23)

27. — Πλάξ σχιστολίθου Ὑμηττίου πάντοθεν ἐλλειπῆς· ὕψος μέχρι 0,46, πλάτος μέχρι 0,24, πάχος 0,05 περίπου. Γράμματα ἀνισομεγέθη.

1. + ΚΥΜΗΤΗΡΙΟΝ ΒΙΘ ΟΥΡΟΣ.
ΟΘΩΚ ΔΙΤΑΚΡΙΝΑΣ ΤΟΝΙΟΥΔΑΝ ΜΕΧΡΙ
ΤΗΣΣΥΝΤΕΛΙΑΣ ΤΟΥ ΑΙΩΝΟΣ ΑΥΤΟΣ ΤΟ ΚΑ
ΤΑΚΡΙΜΑ ΔΩΗ ΤΟΙΣ ΜΕΛΛΟΝΤΟΙΣ ΑΝΥΓΙΝ
ΤΟ ΜΗΝΗ ΑΥΤΟΥ ΤΟ ΚΕΤΕΡΟΝ ΚΑΤΑΤΙΘΙΝ
ΕΙΣ ΑΥΤΟΥΔΗΝ +

2.

ΜΑΡΤΥΡΙΟΥ
ΚΜΑΡΤΥΡΙΑΣ
ΕΙΤΙΣ ΔΕ ΤΟ Λ
ΜΗ ΣΕΙΚΑΤΕ
ΠΕΡΑΝΩ ΚΑΤΑ
ΡΑΚΠΑΝΑΡ
= ΕΥΧΟΙ

3.

+

+ ΚΥΜΗΤΗΡΙΟΝ
ΙΩΔΑΝΟΥ ΚΑΙ
ΕΝΕΧΛΙΑΣ

5.

ΣΔΕ
ΑΛΛΑΣ ΚΑΙ ΤΗΝ
ΣΟΡΟΝ ΤΟΙΣ Ε
ΜΟΙΣ ΕΙΔΕ

4.

ΟΙΚΗΤ
ΤΗΣ ΜΑ
ΚΑΙ ΔΕΙΛ
ΚΑΙ ΔΛΗΟ
ΓΕΝΕΘΛΙΑ

6.

ρ

ΚΟΙΜΗΤΗΡΙ
ΟΝ ΘΕΟΔΟ
ΣΙΟΥ ΚΑΙ ΖΩ
ΣΙΜΗΣ +

7. + ΜΑΡΙΚΕΛΛΙΝΟΣ
ΥΙΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ
ΕΝ

8.

9.

ΚΟΙΜΗΤΗΡΙ
ΑΝΔΡΕΟΥ
ΚΑΙ ΤΥΧΗΣ

10.

ΕΥΓΕΝΙ
ΕΝΘΑΔΕ
ΚΙΤΕΒ

ΚΟΙΜΙ
ΙΩΛ
ΜΕΙΣ

71.
ΕΝΤΑΥ
ΚΕΙΤΑΙ
ΜΑΙΩΡΙΝΟ
ΝΟΥΜΕΡΟΥ
ΩΝ ΤΟΥΤΟΥ
ΑΝΒΟΥΛΗΘΕΙΝ
ΚΕΙΝΗΣΑΙΤ
ΗΒΤΕΡΟ
ΘΕΣ

72.
ΑΓΑΘΟΙ
ΝΙΟΥΛΙΩΚ
ΤΗΝΑΓΙΡ
74.
ΕΚΑΤΑΚ
ΣΜΑΚΑ
ΜΗΜΕ
ΙΑΗΚ

73.
ΕΩΣ
ΕΥΥΔ
ΗΔΕ
ΤΑ
ΩΥΠΟ
ΙΣΤΟΝΕΝ

78.

ΚΟΙΜΗΤ
ΝΕΠΑ

75.
ΗΜΗΜΗ
ΕΝΗ
ΘΕΟΔ
ΩΡΟΝ

77.
ΗΠΗ
ΚΑΡΙ
ΗΝΗΜ
ΑΝΙΚΗΤ
ΕΝΘΑ
ΚΑΤΟΙΚΙ

20.
ΑΦΙΛ
ΤΡΟΣ
ΔΙΟΓΕΝΗΣ
ΕΝΘΑΔΕΚΙΤΕ
ΣΥΝΟΜΟΦΡΟ
ΝΙΓΥΝΕΚΙ
ΣΑΜΒΑΤΙΔΙ

79.
ΚΑΤΑΛΥΣΗΤΟ
ΜΗΤΟΥΝΑΥ
ΤΟ
ΑΛΟΤΟΥ

21.
ΚΟΓΗΤΟΣ
ΟΙΜΗΤΗΡΙ
ΩΑΝΝΗΝΑ

22.
ΘΕΝΑΠΟΔ
ΤΕΜΩΝΟΣ
ΜΥΛΗΑΡΕΝΘ
ΚΙΤΕΦΩΤΙΝΗ
ΜΜΑΙΩΚΘΗ
ΕΠΖ

23.
ΗΔΙΟΝΥΓΙ
ΣΚΑΙΤΩΝ
ΤΕΚΝΩΝΑΝ
ΚΕΔΙΟΝΟΙ
ΝΙΩΑΝ
ΑΠ
Τ

24.
ΚΟΙΜΗ
ΡΙΟΝΚΑΛΟ
ΠΟΔΙΟΥ
25.
ΚΥΛΙΤΙΡΙΟΝ
ΙΣΙΔΩΡΟΝ
ΑΝΔΓΝΩΣΤΟΥ
ΜΔΧΕΡΑ+

27.
ΕΚΑΡΠΟΚ
ΑΦΥΡΟΙΚΙΟΥ
ΕΤΩΝΤΑΚΑ
ΡΩΝΗΜΥ
ΕΝΘΑΔΕΚΙΜΕ

28.
ΚΟΙ
ΤΡΟ

26.
+
+
+
ΗΓΩΩΗΣ
29.
ΓΥΜΗ
ΓΕΝΟ
ΗΡΑ

30.
 ΚΥΜΙΤΙ
 ΡΙΟΝΣΤΕ
 ΦΑΝΟΥ

31.
 ΣΩΦΡΩΝ
 ΡΗΓΕΙΝΗΝ
 ΒΙΩΤΗΕΑΥΤΟΥ
 ΚΥΡΙΑΕΝΙΡΗ
 ΝΗΘΕΟΥ

32.
 ΜΗΘ
 ΟΠΩ

33.
 ΜΗΝΗ
 ΠΤΟΛΕΑ
 34.
 ΙΑΝΣΕΛΛΗ
 ΟΔΟΖΟΣ

35.
 ΡΙΕ
 ΠΡΟΒΕΤΑΙ
 ΙΟΘΙΟΘΙΟΔΟΥΛΟ
 ΣΤΟΝΘΥΒΑΣ
 ΒΑΚΟΥΡΕΣΜΗ
 ΙΣΕΤΕΜΒΡΙΑ
 ΙΝΔΙΚΤΙΟΝΟΣ
 ΙΑΟΠΟΚΚΕΡΟΣ
 ΑΝΥΣΙΑΝΤΟΥ
 ΥΝΙΣΤ

36.
 ΚΟΙΜΗΘΗ
 ΕΝΙΡΗΝΗΙΩΑΝΝΗΕ
 ΣΥΚΑΔΕΛΦΗΝ
 ΤΕΙΥΜΑΚΑΡ
 ΜΗΝΗ
 ΙΝΔΕΗΡΕΣΑΒΒΑΤΥ
 ΚΑΤΧΡΥΣΙΑΠΟΝ

38.
 II

37.

βαθέως καὶ ἄνωμάλως κεχαραγμένα· ἡ ἐπιγραφὴ κατέχει ὕψος 0,13 περίπου, ἄνωθεν ἀρχομένη.

[†] Κοιμη[τη]
ριον Καλο-
ποδίου.

(Πίναξ Γ', ἀρ. 24)

28.— Τμήμα πλακός, λίθου Ὑμηττίου, πάντοθεν ἐλλιπές.

[†] Κοι[μητήριον]
Τρο[φίμου].¹

(Πίναξ Γ', ἀρ. 28)

29. — Πλάξ λευκοῦ μαρμάρου μικρῶν διαστάσεων.

Σώφρων
Ρηγείνη συν-
βίω τῇ ἑαυτοῦ
κυρίᾳ ἐν ἱρή-
νῃ Θεοῦ.

(Πίναξ Δ', ἀρ. 31)

Ἐν τέλει τοῦ πρώτου στίχου εἶναι κεχαραγμένον φύλλον ἐκ τῶν συνήθων.

30.— Πλάξ λευκοῦ μαρμάρου, ἐλλιπὴς κάτωθεν· ὕψ. 0,15, πλ. 0,18, πᾶχ. μέχρι 0,05. Ἡ ἐπιγραφὴ κεῖται εἰς τὸ ἄνω μέρος τῆς πλακός, ἔχει δὲ ἄνωθεν τρεῖς σταυρούς.

Ἡρώδης

(Πίναξ Γ', ἀρ. 26)

31.— Τμήμα πλακός λευκοῦ μαρμάρου (Πεντελησίου) πάντοθεν ἐλλιπές. Ὑψ. 0,08, πλ. 0,095, πᾶχ. 0,15.

[†] Κυμη[τήριον τοῦ
γενο[μένου μακαρίας μνήμης]
Ἡρα[κλειανοῦ] (;)

(Πίναξ Γ', ἀρ. 29)

¹ ἡ Τροφίμης.

Πιθανῶς ὁ τάφος ν' ἀνῆκεν εἰς γυναῖκα, τότε δὲ συμπληρωτέα ἡ ἐπιγραφὴ εἰς γενομένης μακαρίας μνήμης Ἡρακλειανῆς. Τὰ ὀνόματα Ἡρακλειανὸς καὶ Ἡρακλειανῆς ἦσαν κατὰ τοὺς πρώτους χριστιανικοὺς χρόνους συνηθέστερα τῶν Ἡράκλειος καὶ Ἡρακλεία.

32.— Μικρὸν τμήμα πλάκῃς λευκοῦ μαρμάρου, διασῶζον πρὸς ἀριστεράν κάτω γωνίαν πλακίδου, σχηματιζομένου ἐκ διπλῆς χαρακτῆς γραμμῆς.

Μνημ[όριον]
Πτολεμ[αίου].

(Πίναξ Δ', ἀρ. 33)

33.— Τμήμα πλάκῃς λίθου λευκοῦ ἐκ τεσσάρων συγκεκολλημένων τεμαχίων ἀπαρτιζόμενον, ἐλλιπὲς ἄνωθεν, κάτωθεν καὶ πρὸς δεξιάν· ὕψος ἔχει 0,18.

[† Πρὸς Κύριον (·) ἀπεδ]ήμησε μν[ήμης]
[μακαρίας (ὁ δεῖνα) χριστιανὸς ὀρθ]όδοξος μ[ηνί]
· · · · ·

(Πίναξ Δ', ἀρ. 34)

Ἡ προκειμένη ἐπιγραφὴ ἔχει τοῦτο τὸ ἑξαιρετικὸν ὅτι ἐν αὐτῇ εὕρηται οἷονεὶ ἀπήχησις δογματικῶν διακρίσεων καὶ ἐρίδων. Διότι πολλάκις κατὰ τὰς θρησκευτικὰς ταραχὰς τῆς ἐκκλησίας καθίστατο ἐπ' ἀνάγκης καὶ ἐπὶ τῶν τάφων νὰ γράφωνται αἱ θρησκευτικαὶ πεποιθήσεις τῶν πιστῶν. Ἀνάλογον παράδειγμα εὐρίσκομεν ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἣν ἐδημοσίευσεν ὁ κ. Μ. Γεδεών (Λίθοι καὶ κέραμοι σελ. 67).

34. — Τμήμα πλάκῃς λευκοῦ μαρμάρου (Πεντελησίου)· ὕψ. 0,08, πλ. 0,12, πάχ. 0,03.

[† Ἐκοι]μήθ[η]
ἐν Κυρίῳ ὁ πο[θεινότατος]
[(ὁ δεῖνα) μηνί . . .]

(Πίναξ Δ', ἀρ. 32)

35. — Τμήμα στήλης λευκοῦ μαρμάρου, πάντοθεν ἑλλειπές, ἔχον ἀκατέργαστον τὴν ὀπίσθεν ἐπιφάνειαν· ὕψ. μέχρι 0,51, ὕψ. τῆς ἐμπρ. ἐπιπέδου ἐπιφανείας 0,41, πλ. μέχρι 0,20, πᾶχ. 0,14.

[Κύ]ριε (;)

. . . που ἐταίλ-

ιόθι ὁ δοῦλο-

ς τοῦ Θεοῦ Βασ-

ς[α]κούρις μιν-

ὲ Σετεμβ[ρ]ίο λ'

Ἰνδικτιόνος

ια'· ὅπως Κ(ύριο)ς ὁ Θε(ὸ)ς

ἀνύξει αὐτο πύ

λας δικαιοσύνης †

(Πίναξ Δ', ἀρ. 35)

Ἡ προκειμένη ἐπιγραφή εἶναι ἐκ τῶν μεταγενεστέρων ἐπιτυμβίων, ὡς μαρτυρεῖ σαφῶς ὁ τύπος· ἐταίλιώθη ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ, ἀντὶ ἐκοιμήθη ἢ ἀνεπαύσατο. Ὁ τύπος οὗτος εὗρηται καὶ ἐπὶ τῶν ἐπιγραφικῶν χαράγματων τῶν ἐπὶ τῶν ἀρχαίων μνημείων τῶν Ἀθηνῶν ἐγκεχαραγμένων, ὧν τὰ ἀρχαιότατα, τὰ τοῦ Παρθενῶνος, εἶναι τῶν ἐτῶν 694, 704 καὶ 714. Δὲν φαίνεται δ' ἡ ἐπιγραφή ἀρχαιοτέρα τῆς ὀγδόης ἑκατονταετηρίδος. Ἀξίον σημειώσεως εἶναι τὸ ὄνομα Βασβακούρις, οὗτινος ἕτερον ὅμοιον ἢ ἀνάλογον δὲν ἀπαντᾷ ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς. Ὅποιας ἐτυμολογίας καὶ προελεύσεως εἶναι, δυσχερὲς νὰ εἴπῃ τις μετὰ βεβαιότητος.

36. — Πλάξ μαρμάρου ὑπογλαύκου τεθραυσμένη εἰς τέσσαρα τεμάχια συναρμόζοντα· γράμματα ἀκανόνιστα ἀμελῶς κεχαραγμένα.

† Ἐκοιμήθη

ἐν ἱρήνῃ Ἰωάννης †

ὁ μ(οναχ)ὸς καὶ ἀδελφ(ὸς) ἡ(μῶν)·

γενόμ[εν]ος μακαρί(ας)

μνήμ(ης) μῆ(νι) Ἰουνίῳ λ', (;) ς'

Ἰνδ(ικτιῶνος)

Κατὰ Χρῦσιππον.

(Πίναξ Δ', ἀρ. 36)

Κάτωθεν τῆς ἐπιγραφῆς πρὸς ἀριστεράν εἶναι ἐγκεχαραγμένος κύκλος μετ' ἀκτίνων, ἔχων περίξ τρεῖς τοξοειδεῖς ἀποφύσεις, προσομοιάζων δὲ πρὸς πτερωτὸν τροχόν· τί ἀκριβῶς σημαίνει τὸ σχῆμα τοῦτο ἀγνοοῦμεν· ὅτι εἶναι καθολιστικὸν σημεῖον δὲν φαίνεται ἡμῖν πιθανόν, διότι δὲν δικαιολογεῖται ἡ ὑπαρξίς τοιούτου σημείου ἐν χριστιανικῇ ἐπιθυμῳ ἐπιγραφῇ. Ὡσαύτως δὲ ἀνιξήγητος φαίνεται ἡμῖν καὶ ὁ τελευταῖος στίχος τῆς ἐπιγραφῆς, καίτοι δ' ἐβασανίσταμεν ἀρκούντως τὸ πρᾶγμα, δὲν εὔρομεν ἱκανοποιητικὴν τινὰ λύσιν. Ἡ ἐπιγραφή εἶναι τῆς Ζ' ἢ Η' ἑκατονταετηρίδος.

37.— Πλάξ μαρμάρου λευκοῦ ἀμαυρωθέντος κατὰ τὴν ἐγγεγραμμένην ἐπιφάνειαν, τετραυσιμένη εἰς δύο τεμάχια συναρμολόζοντα, ἐλλιπὴς πρὸς ἀριστεράν ἄνω· ὕψ. 0,30, πλ. 0,24, πάχ. 0,025. Φέρει ἐν πλαισίῳ, σχηματιζομένῳ ἐκ γραμμῶν χαρακτῶν, μέγαν σταυρὸν ἐγγλυπτον ἐπιμελῶς εἰργασμένον Βυζαντιακοῦ τύπου, ἔχοντα εἰς τὰ κενὰ τῶν ὑπὸ τῶν κεραίων σχηματιζομένων ὀρθῶν γωνιῶν ἄνω μὲν τὴν συνήθη ἐπιγραφὴν Ἰ(ησοῦ)ς—Χ(ριστὸς)—νι—κα, κάτω δὲ ἀνὰ μίαν κυπαρίσσον. Ἐν τῷ πλαισίῳ εἰσὶ κεχαραγμένα διὰ λαμπρᾶς Βυζαντιακῆς γραφῆς, ἄνω μὲν καὶ κάτω ὀριζοντίως ἑκατέρωθεν δὲ πλινθηδόν, ταῦτα·

[Τοῦ Ἀδου τὰ τρόπαια διέλυσας,
τοῦ θανάτου τὸν θάνατον ἐπάτησας,
[πριήμερος ἀ]νέστης Χ[ριστ]έ,
δωρούμενος ἀνάπαυσιν Σεργίῳ
πρεσβ(υτέρῳ) καὶ ἀρχιμανδρίτῃ (·)

(Πίναξ Δ', ἀρ. 37)

Ὁ τελευταῖος στίχος εὔρηται ἐν τῷ πλαισίῳ κάτωθεν τῶν κυπαρίσσων· τὸ δεύτερον ἀξίωμα τοῦ Σεργίου εἶναι κεχαραγμένον ἐν μονογραφῇματι, ἀνελύσαμεν δ' αὐτὸ κατὰ τὴν μᾶλλον εὐλογὸν ἐκδοχὴν. Ἡ ἐπιγραφή προέρχεται ἐκ τῆς ἀκροπόλεως Ἀθηνῶν, ἀνάγεται δ' ὅσον δυνάμεθα νὰ κρίνωμεν ἐκ τοῦ χαρακτῆρος τῶν γραμμάτων εἰς τὴν Γ' ἢ τὴν ΙΑ' ἑκατονταετηρίδα· τὸ περιεχόμενον αὐτῆς εἶναι εἰλημμένον ἐκ γνωστοῦ τροπαρίου ἀνήκοντος εἰς τὰ λεγόμενα ἀναστάσιμα (ἴδε τὰ ἐν τέλει τῆς Ὀκτωήχου δύο ἀναστάσιμα τροπάρια ἐκδ. Βενετίας, 1810 σελ. 192 ἢ Ὑδρολόγιον τὸ Μέγα ἐκδ. Βενετίας 1892 σελ. 73, Ἀκολουθία τοῦ Ὁρθρου, τροπάρ. ἡχος πλ. δ').

38.—Τμήμα πλακὸς λίθου λευκοῦ ἐλλιπὲς κάτωθεν καὶ πρὸς δεξιάν, ὁφ. 0,25, πλ. 0,11, πάχ. 0,03, ἔχον ἐν πλασίῳ, οὐ σώζεται μόνον ἡ ἄνω πρὸς ἀριστεράν γωνία, κόσμημα διατηρούμενον κατὰ τὸ τρίτον περίπου. Τὸ κόσμημα τοῦτο ἀποτελεῖται ἐκ τόξου ἐγγλύπτου ἐπὶ στύλων ὡσαύτως ἐγγλύπτων, ὧν σώζεται ὁ πρὸς ἀριστεράν, οἶονεὶ πύλην εἰκονίζοντων μετὰ τοῦ τόξου, ἐν ᾗ εὔρηται ἀκτινοειδὲς τι κατασκευάσμα περίεργον τὴν σύνθεσιν (ἴδε πῖνακα). Ἐν τῷ πλασίῳ εἶναι κεχαραγμένη ἄνω ὀριζοντίως καὶ πρὸς ἀριστεράν πλινθηδὸν ἡ ἐξῆς ἐπιγραφή, ἀνάλογος οὕσα, ὡς τὸ περιεχόμενον μαρτυρεῖ, πρὸς τὴν προηγουμένην ὑπ' ἀριθ. 37.

+ Σέβων | τὸν Κύριον | (·)

Ἐρότις (·) δοῦλος.

Τὸν σταυ|ρόν σου προσκυνοῦμεν|

[καὶ τὴν ἀνάστασίν σου ὑμνοῦμεν]

(Πίναξ Δ', ἀρ. 38)

Ἡ ἐπιγραφή, ὡς γίνεται δῆλον ἐκ τοῦ χαρακτῆρος τῶν γραμμάτων, εἶναι σύγχρονος περίπου πρὸς τὴν προηγουμένην. Ἦτο δὲ τὸ πλεῖστον αὐτῆς εἰλημμένον, ὡς ὁ σωζόμενος ἐν μέρει τρίτος στίχος μαρτυρεῖ, ἐκ τοῦ στιχηροῦ ἀναστασίμου τοῦ φερομένου ἐπ' ὀνόματι Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ «Τὸν Σταυρόν σου τὸν τίμιον προσκυνοῦμεν καὶ τὴν Ἀνάστασίν σου ὑμνοῦμεν καὶ δοξάζομεν» (ἴδε Ὀκτώηχον σελ. 51).

Τὸ ἐν τῷ δευτέρῳ στίχῳ ὄνομα Ἐρότις ἢ Ἐροτις φαίνεται ἡμῖν ἄξιον πολλῆς προσοχῆς. Ὡς κύριον ὄνομα κατὰ τοὺς Βυζαντιακοὺς χρόνους εἶναι, καθ' ὅσον γνωρίζομεν, πρωτοφανές. Γνωστὸν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν μέσων χρόνων εἶναι τὸ ἐπωνύμιον Ἐρωτικός. Ὅτι δὲ τὸ ὄνομα Ἐρότις (Ἐρώτης) εἶναι κύριον, νομίζομεν ὅτι κατ' ἀνάγκην ὀφείλομεν νὰ δεχθῶμεν, ἂν καὶ οὕτω δὲν εὐοδοῦται ἡ ἔννοια ἐντελῶς. Ἴσως τὸ τέλος τῆς φράσεως ἦτο κεχαραγμένον ἐπὶ τῆς ἀντιστοίχου στήλης, τῆς ἐλλειπούσης, τότε δὲ πιθανῶς συμπληρωτέα ἡ φράσις οὕτω· Ἐρότις δοῦλος Χριστοῦ. Ὅπως δὲ ποτε τὸ πρᾶγμα δὲν εἶναι ἐπιδεκτικὸν πιστικῆς ἐξηγήσεως ἕνεκα τῆς κολοβώσεως τῆς ἐπιγραφῆς.

Κ. Μ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ

¹ ἢ ἐκ τοῦ μνήματος.